

УДК 37.018.43:004.738.5J:37.045.614.46COVID-19

Шпарик О.М.

*к.п.н., старший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО ФОРМАТІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Пандемія COVID-19 призвела до закриття величезної кількості шкіл по всьому світу. Усвідомлюючи небезпечність ситуації, країни світу розпочали трансформацію освітнього процесу в режим дистанційного (віддаленого) навчання.

Під час пандемії майже кожна європейська країна мала власну стратегію навчання школярів, застосовуючи різні підходи, залежно від динаміки і масштабу поширення вірусу. Більшість країн звернулися до інформаційно-комунікаційних технологій, вимагаючи від вчителів переходу до онлайн-уроків. Водночас були країни, які не вдавались до закриття шкіл, зокрема Швеція. В Україні, з початком карантинних заходів у березні 2020 р., заклади освіти були змушені зачинитися та організувати для здобувачів освіти дистанційне навчання. Навчання у поточному навчальному році в Україні відбувається за наступним принципом: на час, коли населений пункт потрапляє в зелену чи жовту зону — очне, у помаранчеву — змішане, у червону — дистанційне. Узагальнюючи практики різних країн, можна дійти висновку про те, що під час пандемії у світі використовуються три моделі навчання: очна, дистанційна та змішана (гібридна), яка поєднує очну та дистанційну форми навчання. Актуальності набуває завдання науково обґрунтованого визначення форматів дистанційного та змішаного навчання в англomовному та українському контексті.

У робочих документах Європейської комісії здебільшого вживають термін *віддалене навчання* (remote learning) і позначають ним викладацьку та навчальну діяльність, за якої учасники освітнього процесу не перебувають фізично одночасно в одному місці, а використовують різні засоби для зв'язку та участі у освітній діяльності. *Дистанційне навчання* (distance learning) – це термін, який вживався до широкого розповсюдження цифрових технологій у навчанні і первісно був пов'язаний із заочними навчальними програмами. Тож, дистанційне навчання використовується для позначення існуючих програм, а віддалене навчання використовується на позначення онлайн навчання в умовах COVID-19 [1].

Українська нормативно-правова база здебільшого використовує термін *дистанційне навчання* і трактує його як індивідуалізований процес набуття

знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Головною метою дистанційного навчання є надання учням можливості отримати основні або додаткові якісні знання, набути вміння та навички відповідно до основної або додатково обраної навчальної програми (плану) без обов'язкових очних контактів з учителем та перебування у навчальному закладі. [2].

Дистанційне навчання може здійснюватися у двох режимах: синхронному (всі учасники освітнього процесу одночасно перебувають у веб-середовищі через чат, аудіо-, відеоконференцію, соціальні мережі тощо) чи асинхронному (освітній процес здійснюється за зручним для вчителів та учнів графіком через електронну пошту, форум, соціальні мережі, блог, анкетування тощо). Синхронний режим дозволяє співпрацювати в режимі реального часу. Перевага синхронного режиму в тому, що можна залучати учасників миттєво та у визначений час. Асинхронний режим може включати в себе різноманітні засоби інформації, аудіо- та відеоуроки (але не обмежуватись ними). За допомогою асинхронного режиму навчання учні можуть працювати у власному темпі та в зручний для себе час.

Технічне забезпечення дистанційного навчання включає: апаратні засоби (персональні комп'ютери, мережеве обладнання, джерела безперебійного живлення, сервери, обладнання для відеоконференц-зв'язку тощо); інформаційно-комунікаційне забезпечення, що надає всім суб'єктам дистанційного навчання навчального закладу цілодобовий доступ до веб-ресурсів і веб-сервісів для реалізації навчального процесу у синхронному та асинхронному режимах; програмне забезпечення загального та спеціального призначення; веб-ресурси навчальних дисциплін (програм); дистанційний курс тощо. Найголовнішим критерієм вибору інструментів для організації дистанційного навчання має бути відповідність поставленим методичним цілям, тобто наскільки певний сервіс або ресурс уможливорює досягнення очікуваних результатів навчання в дистанційному форматі.

Дистанційне навчання, яке вимагає фізичної присутності на місці з будь-якої причини, наприклад для складання іспитів, вважається гібридним або змішаним. *Змішане навчання*, за визначенням українських освітян, це педагогічний підхід, що поєднує очне та онлайн-навчання, з певним елементом контролю учня щодо часу, місця, ходу та темпу навчання.

За визначенням Агентства із забезпечення якості вищої освіти Великобританії (QAA), *змішане навчання* (blended learning) та гібридне навчання (hybrid learning) – це терміни, які взаємозаміно використовують на

позначення форми організації навчання, яке частково відбувається в цифровому середовищі (на місці або віддалено), а частково – особисто на місці. Здебільшого в англomовному контенті використовують термін «змішане навчання».

Отже, в умовах пандемії COVID-19 освітній процес в Україні та країнах ЄС здебільшого відбувається в дистанційному та змішаному форматах. В англomовному контенті на позначення організації освітнього процесу в умовах пандемії використовується термін «віддалене навчання» (remote learning), а в україномовному – «дистанційне навчання». Обидва визначення базуються на принципі гнучкості місця, часу, темпу та траєкторії навчання. Терміном «змішане навчання» (blended learning) послуговуються і українські і європейські освітяни і позначають ним форму організації навчання, яке поєднує очне та навчання в цифровому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Building a Taxonomy for Digital Learning. URL: <https://www.qaa.ac.uk/newsevents/news/qaa-publishes-building-a-taxonomy-for-digital-learning> [Accessed 23 March 2021].
2. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: наказ МОН від 25.04.2013 р. № 466 (редакція від 21.08.2015 р.). Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 23.03.2021).

UDC 378.147

Cherednichenko O.

*Candidate of Technical Sciences, Associate Professor
NUBiP of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

A DUAL FORM OF LEARNING AS A MODERN DIRECTION OF THE TRANSFORMATION OF THE FORMS OF EDUCATION

Modern conditions for the development of society put forward more and more stringent requirements for the quality of education, which serves as the basis for the training of a successful, competitive, qualified specialist. Globalization and European integration processes take education beyond local application, which requires its development on an innovative basis. The duality of education is one of the areas that allows students to improve and expand their opportunities in the labor market, and employers to get the necessary specialists.

Dual education, combining the theoretical component of the educational program while studying in higher education institutions with practical skills directly at enterprises and institutions, brings universities and employers closer to